

והזרת). ואם יכולה לשמור גיטה — בתחילה כתב רש"י שלדברי הכל אביה מקבל גיטה ולא היא. ולבסוף חזר בו וכתב שדינה כנערה. וכן כתבו התוס'.
 ב. יש מי שכתב שאם האב מתנגד בהדיא שלא תקבל גיטה, לפי לשון ראשונה בדברי רבי יוחנן, מודים חכמים לרבי יהודה שאין קבלתה מועילה, כי לא אמרו חכמים אלא משום שמסתמא נוח לו לאביה שתקבל, הואיל ומכנסת עצמה לרשותו. (עפ"י חדושי הנצי"ב.
 וע' בטור אה"ע (קלב) שתמה על בעל העטור שכתב ספק נערה ספק בוגרת נותן גט לאביה ואח"כ נותן לעצמה — מדוע צריך ליתן לאביה הלא גם נערה מקבלת גיטה. ופירש המנחת-חינוך (תקעט,ו), לפי שאין שום נוחות לאב בקבלת גיטה, מאחר והיא ספק בוגרת, ומה שמועילה קבלתה בנערה זהו רק משום שירדה תורה לסוף דעתו של אב שנוח לו בכך כי נכנסת לרשותו, וכדברי הרמב"ן בגטין לא).
 ג. כל זה אמור בשלא נישאה, אבל אם נישאה, הרי היא ברשות עצמה לכל דבר. ואולם יש סוברים שהאב זכאי בקבלת גט בתו אפילו מן הנישואין. (עפ"י רש"י ביבמות קט. וע"ש בב"ח ובגה"ש; אה"ע קעג. ואולם אין כן דעת התוס' ועוד. ע' לעיל י בתוס' ותורי"ד. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ג אלף ו; אבנ"ז אה"ע קנג,ג).

במאמר — שנינו בברייתא שבקטנה מן האירוסין אין עושים מאמר אלא מדעת אביה, ואילו בנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה. ואמר ריש לקיש שאפילו רבי יהודה מודה בזה, הואיל וזקוקה ועומדת.

העושה מאמר ביבמתו בעל כרחו — נתבאר ביבמות יט.

ב. לדברי חכמים שנערה מקבלת את גיטה, שאל רבא את רב נחמן האם נחשבת כיד אביה ממש לעשות שליח, אם לאו. ואמר לו: אין עושה שליח. ודוקא כשיש לה אב, אבל אין לה אב — עושה שליח. יש מן האחרונים שכתבו (עפ"י הירושלמי) שלדברי ריש לקיש ודאי עושה שליח כי יש לו כח עצמי לקבל ואינה נחשבת כלל כיד אביה. ואולם מכלל דברי הראשונים משמע שנקטו שאין נידון זה שייך למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש.
 קטנה שעשתה שליח קבלה, אינו גט עד שיגיע גט לידה, שהרי אין שליחות לקטן הלכך המביאו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתננו לה (רש"י).

דפים מד — מה

פז. א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — האם חוששים לקדושין להצריכה גט או מיאון? ומה הדין בנערה?

ב. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, ומת המקדש ונפלה לפני אחיו ליבום — מה דינה?
 ג. נתקדשה לדעת אביה ונישאת שלא לדעתו? כיצד הדין כאשר הלך האב למדינת הים או שהיה כאן ושתק? מה הדין כאשר נתקדשה וגם נישאת שלא לדעתו?

א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — רב ושמואל אמרו צריכה גט ומיאון; צריכה גט — שמא נתרצה האב בקידושין. צריכה מיאון — שמא לא נתרצה ויבואו לטעות ולומר מקודשת גמורה היא ואין קידושין תופסין לו בקרובותיה. אמר רב נחמן: והוא ששידכו, אבל לא שידכו — אין חוששים שמא נתרצה האב ואינה צריכה גט (אלא מיאון). כן משמע בגמרא, ממה שאמרו שלשמואל משכחת לה 'אלמנה' בקטנה

כגון שקדשה את עצמה. וכן מפורש בתוס' וערמב"ן). עולא אמר: אפילו מיאון אינה צריכה. ופרשו דברי עולא בשלא שידכו. ולפי לשון אחרת אמר עולא בסתם, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — אפילו מיאון אינה צריכה. וכן מסר רבה בר שימי בשם רבינא.

רש"י מפרש שלפי הלשון האחרונה אין חילוק בין שידכו ולא שידכו, בשניהם אינה צריכה לא גט ולא מיאון לעולא. ואילו ר"י פירש שבשידכו לדברי הכל צריכה גט. והחילוק בין שתי הלשונות הוא שללשון ראשונה רב ושמואל נוקטים שצריכה גט ומיאון אפילו בשלא שידכו, ודלא כרב נחמן. וללשון אחרונה לא דיברו רב ושמואל אלא בשידכו, וכרב נחמן. מבואר בגמרא שיש אופנים שלדברי הכל אין חוששים לקדושין; כאשר קדושה בבזיון, כגון באגודת ירק או בשוק — שודאי אין מתרצה האב בכך. וכן בכגון שנענה האב שלא מרצונו לקדש את הבת לקרוב של אמה, ואחר כך הלך קרובו של האב וקידשה — הואיל ובסופו של דבר הבטיח האב לאם, ודאי לא יזכר דבריו לקדשה לקרובו, ואינה מקודשת (אביי). ולרבא אין להניח כן בודאות אלא אם כבר טרח האב ועשה סעודה כדי לקדשה לקרובה של האם — שודאי אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואין נוח לו בקידושי האחר.

קטנה שנישאה, אעפ"י שיש לה אב, הרי היא כיתומה בחייו שאין לו רשות לקדשה מעתה. ואם מת בעלה או גירשה וקידשה את עצמה — צריכה מיאון.

א. בעל השאלות ורב האי גאון ובה"ג והרי"ף פסקו כעולא וכרבינא, שאינה צריכה גט ולא מיאון. ואפילו שידכו.

ב. קטנה שנתקדשה ואחר כך נתרצה האב, יש אומרים שהקדושין חלים למפרע משעת הנתינה, משום שזכות היא לאב שבתו נתקדש, או משום שכאילו קידשה על מנת שיתרצה האב והרי נתקיים התנאי [ולפי זה אין צריך שמעות הקדושין יהיו בעין בזמן ריצוי האב]. ויש סוברים שאינה מקודשת אלא משעת הריצוי ואילך, ודוקא אם הקידושין קיימים בעין בשעה שנתרצה. (ע' בראשונים כאן; אה"ע לו, יא. וריצוי האב לאחר זמן יכול להועיל אפילו נתקדשה בבזיון, כמו שאמרו להלן בפיתה לשם אישות. ע' חזו"א לה, יז).

ויש אומרים שאפילו נתרצה האב כששמע, אין הקידושין כלום, כל שלא היתה דעתו בשעת הקידושין — לעולא ולרבינא. (כן פסק הרי"ף ובה"ג וסמ"ג (עשין מח). וכ"כ המפרשים בדעת הרמב"ם. וכן דעת ר"י הזקן. וכן נקט בתורי"ד (מו.). וכיו"ב מבואר בתורי"ד שבדלא שידך, אפילו נתרצה האב לבסוף אינה מקודשת אפילו לרב ושמואל, בקטנה). ואין כן דעת הרבה ראשונים (ערמב"ן רשב"א רא"ש ועוד; טור לו; שו"ת מהרי"ק ל).

לפירוש התוס' (מו. ד"ה בין), אפילו נתרצה האב יכולה הבת לעכב ולמאן באותם קידושין — לדברי רב. אבל לפרש"י אין יכולה למאן אלא קודם שנתרצה, וכדלהלן.

ג. אם כששמע האב מיחה — אינה מקודשת כלל ויוצאת בלא כלום. (רמב"ן). אם היה האב באותו מקום ושמע ושתק כשנתקדשה שלא מדעתו — צריכה גט, ששתיקתו כהודאה דמיא. (רמב"ן עפ"י הירושלמי).

ד. בנערה, לדעת הסוברים שאביה זכאי בקידושיה ולא היא (רבי יהודה. ולרבי יוחנן אף לחכמים) — דינה כדין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אלא שאין מיאון לנערה ואינה צריכה אלא גט, לרב ושמואל. (ראשונים). וכן פסק הרי"ף. ולדברי בעל השאלות, תקנו באופן זה מיאון אף לנערה.

והרי"ד (בתוספותיו להלן מו.) כתב שבנערה אם נתרצה האב לבסוף — מקודשת אפילו בלא שידכו, כי כיון שלא מיחה קידושיה קיימים מפני שהיא בת דעת. ואף רבינא מודה בדבר. ה. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, וגדלה [קודם ששמענו ריצויו של אב] — כתב מהרי"ק (ל) שיש לחוש לקדושין דאורייתא אפילו לא נבעלה לאחר שגדלה, עכ"פ כאשר הקדושין קיימים בעין בשעה שגדלה, שיש לחוש שמא נתרצתה להתקדש כשגדלה. ואפילו הקדושין אינם בעין, יש להחמיר לכתחילה להצריכה גט.

ב. לדברי רב ושמואל שקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט ומיאון, אם מת זה המקדש ונפלה לפני אחיו ליבום; —

אם עשה בה מאמר — צריכה גט וחליצה (כשאר יבמה שעשה בה יבם מאמר ובא לפוטרה) ומיאון (שמא הרואים שנותן לה גט יאמרו אין קדושין תופשים באחותה) — לכך היא ממאנת, להודיע שאין הגט ניתן אלא מספק אבל אפשר שלא נתרצה האב).

לא עשה בה מאמר — אינה צריכה מיאון לזיקתו אלא די לה בחליצה (שאינו לחוש שיאמרו אין קדושין תופשים באחותה, שהרי אחות חלוצה אינה אסורה אלא מדרבנן). כן אמר רב הונא אמר רב.

ג. נתקדשה לדעת אביה, והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת — רב אמר אוכלת בתרומה (אם היה בעלה כהן) כל עוד לא בא האב ומחה בנישואין. (ואעפ"י שהדבר בספק, הלא מדין תורה ארוסה אוכלת בתרומה וחכמים הם שגזרו, הלכך ספק דרבנן לקולא. עפ"י רש"י ותוס'). ורב אסי אמר: אינה אוכלת, שמא יבוא אביה וימחה. היה מעשה וחשש רב לדברי רב אסי. אמר רב שמואל בר יצחק: מודה רב שאם מתה — אינו יורשה, כי מספק יש להעמיד הממון בחזקת בעליו. (ואפילו נכסי מלוג שהבעל אוכל פירות, אינם עומדים בחזקת הבעל, כי תפיסתו שלא כדין היתה).

א. מכך שרב חשש לדברי רבי אסי, היה נראה שכן הלכה. וכן נקט הרי"ף לעיקר. וכן פסק הרמב"ם (תרומות ה, טז וכס"מ). אבל רבנו תם פסק כרב לפי שהיה רבו של רב אסי ואין הלכה כתלמיד במקום הרב עד לאביי ורבא, כי לא חזר בו רב אלא שהחמיר על עצמו לנהוג כדברי רב אסי.

ב. יש אומרים שקטנה שאביה במדינת הים, יכולה להתקדש בעצמה קידושין דרבנן, כאילו היא יתומה — שכן תקנו לה חכמים מיאון כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ואף כאן שייך הטעם הזה. (כן כתבו התוס' בשם בעל השאלות [והרשב"א צדד מבעל השאלות להפך. וצ"ע]. וכן הביאו הראשונים מבה"ג [סוף הלכות קדושין — כשנתקדשה על ידי אמה כשאביה במדינת הים]. וכן פסק רבנו תם). והר' מנחם מיוני אינו מודה בדבר, והורה להלכה שאסור לקיימה, כי יש לחוש שמא אביה קידשה לאחר במקום שהוא שם. וכתבו הרמב"ן והרשב"א להחמיר בדבר. (ומשמע שכמו כן יש לחוש לשיטה הראשונה להצריכה מיאון. וכן פסק מהרי"ק — קג).

נישאת שלא לדעת אביה ואביה כאן — נחלקו אמוראים האם אוכלת בתרומה [ואפילו לרב אסי], לפי ששתיקתו מורה על הסכמתו (רב ירמיה בר אבא), או אינה אוכלת [אפילו לרב], כי שתיקתו מורה על כעסו (רב הונא).

נתקדשה וגם נישאת שלא לדעת אביה, ואביה כאן — רב הונא אמר אוכלת (שבשתיקתו מראש ועד

סוף מראה שלא אכפת לו בדבר כלל. רבא), ורב ירמיה בר אבא אמר: אינה אוכלת. וכן נקט עולא.
א. הרמב"ם (תרומות ה, טז) פסק בכל אופן שאינה אוכלת בתרומה, בין נתקדשה לדעת האב ונישאת שלא לדעתו בין נתקדשה ונישאת שלא לדעתו, בין שהיה כאן בין שהיה במדינת הים.

ב. יש לשמוע מכלל דברי הרא"ש שלא התיר רב הונא בנתקדשה ונישאת שלא לדעת אביה אלא באכילת תרומה, אבל לענין ירושה או טומאת בעל כהן לאשתו, הרי זה ספק שמא אין האב מרוצה בנישואיה ושתק בגלל ריתחא. (עפ"י שער המלך — תרומות ה, טז).

ג. כתב הרמב"ן ועוד: אף על פי שאין נוקטים כרב ושמואל בנתקדשה שלא מדעת אביה להצריכה גט, אבל נתקדשה ונישאת והוא שותק — צריכה גט ומיאון, שנעשה בה מעשה יתומה בחיי האב. ומשמע אפילו בלא שידוכין. ואולם לדברי הרי"ף אין חוששים לקידושין ונישואין אפילו נתרצה האב.

דף מה

פח. אב שקידש אשה לבנו, האם חוששים לקידושין?

זה היה מעשה והורה רבינא שאין חוששים לקדושין, שאין לחוש שמא נתרצה הבן בקדושי האב. ומשמע בגמרא שזהו רק לפי שיטתו שקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אין חוששים שמא נתרצה האב, אבל לרב ושמואל חוששים לכך, אף כאן יש לנו לחוש שמא גילה הבן לאביו שהוא חפץ בה, והרי האב זוכה בה עבורו.

א. משמע שרבינא מדבר אפילו בששידכו מתחילה, אעפ"כ אין חוששים לריצוי הבן. ולרב ושמואל — חוששים דוקא בששידכו. (עפ"י רמב"ן ותוס' ועוד).

ב. אם אומר האב שהיה שליח הבן — המהרי"ט (אה"ע, תשובה מג) נקט שאינו נאמן [ודוקא קודם הקדושין היה נאמן לומר שהוא שליח]. וכן אם אומר שלא עשאו הבן שליח — יש מקום לחוש שמא משקר.

ובספר שערי ישר (ו, טו) נקט שהאב נאמן על כל צד שהיה אומר, כדין עד אחד באיסורין. והגמרא מדברת באופן שאינו לפנינו לשאלו.

ג. המקדש אשה לחברו — חוששים לקידושיה, שמא עשאו חברו שליח. ודוקא בששותק או שהיה במדינת הים. וכן נראה שדוקא בשידוך, אבל לא שידוך אין חוששים לשליחות. ויש אומרים שאין לחוש לריצוי אלא בבנו אבל באחר אין לחוש לקדושין כלל. (ערמב"ן).

ד. נחלקו הראשונים להלכה, האם מועיל לקדש אשה לבנו או לחברו שלא מדעתו, כאשר גילה דעתו מקודם לכן שהוא חפץ בה, משום 'זכין לאדם שלא בפניו', או שמא צריך שיעשנו שליח בפירושו. (ערי"ף ורא"ש ור"י הזקן; טור אה"ע לה. ובשו"ע (סעיף ד) הביא דעת הרא"ש ללא חולק, שמקודשת. ובחלקת מחוקק שם העיר שמשמע ברא"ש שאין זה הדין פסוק בידו בהחלט).

יש להעיר על לשון הפוסקים שכתבו שאמר לאדם לשדכה לו והלך השדכן וקידשה. ויש מקום לדייק שבדוקא נקטו כן אבל אין די בגילוי דעת בעלמא שחפץ בה. ואולם בהגהות אשר"י ריש פרקין מובא מר"מ ורבנו שמחה גם כשידוע שחפץ בה בלבד. [ונראה דוקא כשידוע שחפץ באופן מעשי, אבל אם רק גילה חפצו להינשא לה אינו כלום, כי שמא אין ביכלתו לישא עתה ולהתחייב לה מזונות וכד' — אלא מדובר כשידוע